

לא אמר הי"ש שמתחמם טעמו שמחלק בין סופו להחבר לאין סופו להחבר מחלק הרמזין בהכי, שהרי אומר הי"ש שם בפירוש ח"כ וז"ל: רק שהוא מפרש קצת בפנים אחרות והם דחוקים והגני מפרש העיקר לפי דעת צעלי החוץ ע"ל הי"ש. הרי שראש הי"ש דהרמזין אינו מפרש לפי דעת צעלי החוץ אלא בפנים אחרות מחלק בין דבר אחד לשני דברים, והיינו מטעם שמוצא בדבריו "שהרי אפשר שתחלק", ולא מייחתי הי"ש מהרמזין אלא שאף הוא מחלק בין מתנה בדבר אחד למתנה בשני דברים אבל לא מטעמי וכמפורש ברמזין שם דלא ס"ל כסדרת החוץ.

(ב) מה שכתב דבאומר משעבדנה לך וכו' יכול להיות שלא יתברר כלל — כגון שהביא עדים שציעל דבריו לפני עדים קודם לכן לא ניתן להאמר מתרי טעמי, חדא מי עסקין באומר, וכל מודעה דלא כתיב בה ידענא באומרא דפלוני לאו מודעה היא, ועוד דאין סופו להחבר היינו שלא יבורר מה שצריך להחבר, דהיינו שלא יתברר לעולם על מה חל המעשה, כגון באומר שני לוגין שאני עתיד להפריש שמה לא יפריש כלל ולא יבורר לעולם איזה עתיד להפריש וישראל אחתי צספק על מה נחכוון, משא"כ היכא דאפשר שיתברר שלא זה ולא זה, לא חל עליו המעשה. ומתחילה שנסתפקו בזה כי צעעות, כגון לפי דצריך שיתברר שלא לך משעבדנה ולא לדאחי מחמתך משום שטעם מודעה, שאין זה יכול לצטל בדבריהם אם באמת לא עשה מודעה ועומד להחבר למי נשעבד. וזה פשוט מאוד וא"ל לפנים.

שוב צא לידו חי הגרעק"א ז"ל לעירובין (ל"ו) ורואיני שאין שם זכר למתנה שכתב בשמו דכעס של הר"ן בשם הרמזין. היא משום דאין אדם עושב שני עירובין, אך הביא לשון הר"ן בנדר, ולא ידענא מה ראית לומר כן.

יהושע מנחם אהרנברג

סימן נו

ב"ה.

לכבוד מרן אדמו"ר הרב הגאון חריף ובקי חו"ם חר"ג כקש"ת מחו"ר "שכר דוב שליט"א מבעלזא.

(א) בדבר אשר צדק לך מר בזה דאמרי צמגילה דף כ"ט ע"ב דבני מערבא מסקי ללחוריהם צתלה שנין אין קיימו תקנת עזרא דתניא שם בדף ל"א ע"ב רש"י אומר עזרא תיקן לכן לישראל שיכיו קורין קללות שבת"כ קודם עזרת ובמשנה תורה קודם ר"ה כדי שכלכל שנה וקללותי לכאורה כי מראה דחכמים פליגי ארש"א וס"ל דלא כי תקנת עזרא צוה מדקתני רש"א אומר ולא קתני אומר רש"א וכו' וא"כ יתכן דבני מערבא ס"ל כחכמים.

ויותר נלענ"ד לפימ"ש בשה"ש מ"ס רבים סי' ה' וז"ל אמת היא שבתקנות שנתקנו לקרות בתורה הן ממעשה וכו' והן מעזרא וכו' לא סיימו בהן הסדרים ולא פסקו פרק איחור מקומן של הקריאות אם לא בקצת זמנים מיוחדים כיומים טובים ומועדים אשר חקנו לקרות צענינא דיומא וגם כן איזה קריאה פרטית ככאי דקללות אשר חקנו לקרות קודם ר"ה וקודם עזרת אבל על שאר הקריאות אשר נשאר ימות השנה פסקו לקרות בתורה סתם דמשמע באיזה מקום שיהי בתורה מיהו האידנא דנכחו כ"ע לקרות כל התורה כולה בשנה אחת וסדרי הפרשיות שראוי לקרות על הסדר מידי שנה בשנה אין לנו רשות לצטל וכו' עכ"ל.

ומבואר מדבריו דלפי תקנת משנה עזרא אין חיוב לקרות בשבתות פרשיות הסדורים אלא יכולים לקרות בכל מקום בתורה שירלו רק בשבת שקודם עזרת ור"ה יש תקנה עזרא שיקראו פי הקללות דוקא כמו שקורין ד' פרשיות משקלים וכו' וממילא י"ל דבני מערבא שכבר נכחו לקרות כל שנה פרשה מפרשיות

על שולחן אביבם וכיון שעי"כ הולכו להחיר צרוז קטנים לא פלוג רבנן ושרו לכולהו כמש"כ החוץ.

(ט) ודע שלפ"מ החוץ יו"ט על המשנה בעירובין עממא דבנו וצחו הקטנים אינו מחב על ידן משום שיכול לערב בשבין כדאיתא בעירובין פ"ד ע"ב עכ"ל וא"כ לפמ"ש החוץ שם וכו' פ"ט סי' תו"ד דלענין לערב בשבין מודה ר' יוחנן דקטן קטן ממש ואפילו אינם סמוכים על שולחנו מערב עליהן שלא מדעת ממיילא שפיר מה שאינו מחב על ידן משא"כ עבדו ושפחתו העבדיים שאינו מערב עליהן שלא מדעת כמבואר שם שפיר מחב על ידן ועפ"י יחייב כל הקושיות צענין ומחמת שמחת פורים לא חאריך.

והגני מצרכך שחללה מעלה על צמחי החורב וכו' ויראה יהושע מנחם אהרנברג

סימן נו

בענין ברירה

בס"ד, עש"ק פרשת וירא תשכ"ב לפ"ק.
לכבוד ה' המופלג בחור'ר בה"ר שלמה הכהן גראסס ג"י.

קבלתי מכתבך ואם כי אני ערוז מאוד לקחת קצת פנאי להשיבך.

(א) אשר הקשית ע"ד הגרעק"א ז"ל, הנה אין חידושי הגרעק"א תח"י, אבל לפי מה שהבאת בדבריו אינו רואה שום קושא, שהרי אומר בפירוש בדבריו "דאין אדם עושה שני עירובין" ור"ל דכיון שאם הראשון עירוב אין השני עירוב ואם השני עירוב אין הראשון עירוב, וא"כ ע"כ ליכא למימר שהמעשה כבר נעשה עכשיו כשקודש היום בשניהם אלא באחד ואין אנו יודעין איזהו ורק למחר יתברר איזהו, ע"כ אמרי' אין ברירה, משא"כ צמחנה בדבר אחד דהמעשה מבורר רק לא ידעין אם יצא ביטולו או לא — לא שייך לברירה.

אלא שצריך פירושו של הגרעק"א יש לגמגם, שהרי לפי המבואר בחידושי הרמזין צגיטין פי' כל הגט מטעם אחר קאחי הרמזין ז"ל לחלק בין מתנה בדבר אחד למתנה בשני דברים, וז"ל: וזה הכלל שאני אומר בצריכה כל דבר שחנאי צמעה אחרים ה"י קיים, למח זה דומה, לאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירדו גשמים שאם ירדו ודאי מקודשת, אבל אין אדם מחב על שני דברים כגון לאיזה שחל צתח תחלה וכגון שני לוגין שאני עומד להפריש שהרי אפשר שתחלק המעשה ואין דעתו נצרת משעם ראשונה לדבר זה וכן הדין אם מתנה אם צא חכם למחרת וכו' עכ"ל, הרי דמשום דבשני דברים אפשר שתחלק המעשה אמרי' דאין ברירה ולא משום דאין אדם עושה שני עירובין. אך דוחק יש לבעמים סדרת רעק"א בדברי הרמזין, אבל פשטות הדברים לא משמע כן, ואולי כפי מה שגראה גם ממכתבך הביא הגאון רעק"א הדברים מהר"ן בשם הרמזין, והיינו מ"ש הר"ן צ"י כל הגט דברי הרמזין צ"ח, והר"ן שם הוא קילור מדברי הרמזין ולא הביא מה שהטעים הרמזין "שהרי אפשר שתחלק המעשה" על כן נדחק בגאון לתח צו טעם לשבח אחר, אבל לפי המבואר לנו בתוך חידושי הרמזין מטעם אחר קאחי עלה אם לא שנדחק כג"ל. וי"ע בגוף הספר חידושי רעק"א.

ועכ"פ מה שרית אתה לבעמים ע"ד הרמזין דמטעם דסופו להחבר קאחי עלה — זה ודאי ליחא כמבואר בדבריו כג"ל, ואפילו כל קושייתך תמוה לי מ"ש שהים של שמה צצ"ק דדיני צריה אומר שאף הרמזין ס"ל סברה זו שכיבה שמומדת להחבר וכו' הלא הי"ש אינו אומר שם אלא דגם הרמזין כתב דבכ"ג שמתנה על דבר אחד לא חשיב צריכה ושרי לכ"ע, אבל

הסדורים לג' שנים מי"מ בשנה לפני עזרת ולפני ר"ח היו קורין פי הקללות חקנות עזרה אפי"פ שלא הי' כסדרן ואמנם הביא שם מזכיר"ק פי ויחלל דף ר"צ ע"כ שחייב לקרות הפרשיות כסדרן ועי' במג"א סי' רפ"ב אבל אין זו אלא תקנה מאוחרת ולא תקנה עזרה.

(ב) אמנם בחש"י מוכר"ש מיינס די סולא ז"ל שהעתיק בספר שו"ת דברי דוד סי' כ"ג אחרי שהוכיח שחייבים לקרות פי השבוע בשנה כסדרן כתב וז"ל הרי שלך לפניך שמנהג סדר הקריאה שאנו קורין מידי שנה בשנה אחי מכת תקנה וביאור עזרה ובי"ד עכ"ל אבל המעיין יראה שלא הביא הוכחה לזה וא"י כוונתו ענין מ"ש בחש"י מ"ס רבים שם בד"כ הא קמן שמנהג סדר הקריאה שאנו קורין בכל שנה ושנה דלתי מעיקרא מכת התקנות של מרע"ה ועזרה ובי"ד הוא מנהג פשוט בכל חפלות ישראל עכ"ל ועי' שמנהגנו נוצע מכת תקנות הג"ל אבל ע"ס התקנות לא היו כן אלא שכן נהגו בקיום תקנות הדע דאם הי' תקנה עזרה או מרע"ה ע"ז איך שינו בני מערבא אלא ודאי דתקנה עזרה אין צוה רק אחר תקנה עזרה לקרוא בתורה בכל שנה הנהיגו חכמים שיגמור כל התורה בשנה אחת ובמערכת לשלש שנים.

ויותר קשה לי להאריך והנני מחזק קידה ומשתחוה בצרכה וכע"ס

יהושע מנחם בן שרה אהרנבערג

סימן נח

ב"ה, עש"ק פ' תורע.

לכבוד ידידי הגה"צ המפורסם וכי' כקש"ת מוה"ר שלום י"ש ה"ש רובין שליט"א האדמו"ר מציעשנב.

ע"ד שאלתו מי שאין לו מקום לשרוף חמנו אס מותר להניחו באשפה שבהניחו שמעם לוקחים אח"כ את כל האשפה לשריפה ונחמק דאם כי הוא מקום הפקר אבל אפשר מפני שמומדת בחיורו זכחה לו חזירו ולא יא' ידי ציטור ובפרט שלא חלקה החמץ לשריפה רק לאחר חלות או בלילה.

(א) הנה סברה זו דכשהחמץ בחיורו לא מהני הפקר משום דזכחה לו חזירו כתבה הרדב"ז בחי"ג סי' חל"ו וכ"כ בחש"י משא"ח בנימין סי' נ"ה אכן בחשבות שבספר חזקת השלמים להשבות יעקב ז"ל בסי' י"א דאף דלא מהני ביטול כיון שהיא בחיורו וחזירו של אדם קונה לו שלא מדעתו כמבואר ק"ח מלשון משא"ח בנימין שם ז"ל דהא דאמרי חזירו של אדם קונה לו שלא מדעתו היינו שלא ידעוהו אבל אס הוא יודע ואינו חפץ לקנות אין חזירו קונה לו בעי"כ וכמבואר בכ"ד ומכ"ש היכא דביטל שהוא כמו הפקר ומשום האי טעמא אינן עוזרין על כל יראה ובי"א אס בטלו אף במואל חמץ בציור וכדאיתא בש"ס גבי שמא ימלא גלוסקא יפה וכן משמעות כל הפוסקים דכל חמירא הוי כביטול והפקר גמור לענין פסח עכ"ל אמנם נראה כי אין בהשגה זו לסתור דברי הרדב"ז ומי"ב הג"ל דהם לא אמרו אלא במפקיר ודעתו לזכות בו אחר הפסח דכיון שאין הביטול בלב שלם נהי נמי דמהני משום דדברים שבלב אינם דברים לסתור אמירתו מי"מ לאחר האמירה ויכח לו חזירו במה שבלבו לחזור ולקנות וכמ"ש הפרמ"ג בח"א סי' חמ"ח סק"ה אבל כשהביטול בלב שלם ודאי לא מהני חזירו לקנות לו בטל כהנו לכן שפיר מועיל אמירת כל חמירא אף לחמץ שצבחו — אך לא לר"ך יבוא אפילו בדעתו לזכות בו אחר הפסח מי"מ כיון דהשאלה אינו רואה לזכות בו איך יקנה לו החזר השאלה מה דלא ניש"ל ועי' בסי' תמ"ח ס"ב ובטור"י שם סק"ג דאף באינו אומר בפירוש דלא ניש"ל שיקנה לו רשותו נמי אמרי' מסתמא דהיתירא ניש"ל דלקני איסורא לא ניש"ל דלקני נוע"ה בחש"י הריב"ש

סי' ת"א שנראה לכאורה כמסתפק בזה ואכמ"ל אכן בשיטת"ק בי"מ דף י' תראה דאמרי' התם גלי דעת"ה דנפילה ניש"ל דלקני בדי' אמות לא ניש"ל דלקני כתב דלא אמרי' הכי אלא בקנין דרבנן כגון ד' אמות אבל בקנין דאורייתא אפי"ג דגלי דעת"ה דלא ניש"ל דלקני קנה וברש"י"א דהא מ"ב עטמים אחד משום דאין קונה בעי"כ ועוד משום דלא נחכוין לקנות עי"ש ובהו מכת הטענה דלא נחכוין לקנות ודאי לא שייך בקנין חזר דהא קונה גם שלא מדעתו ומה שטען הרשב"א הא הוי קנין בעי"כ כבר העיר בחש"י רעק"א סי' רנ"ה אות ב' [ובזכרוננו שגם בחש"י בית יצחק אפי"ג ח"ב סי' א' מדבר מזה ואינו תח"י כעת] דכיון שרואה לקנות אלא שאינו רואה בקנין זה רק בקנין אחר לא מקרי קנין בעי"כ ולפי"ז י"ל דה"ה ברו"ח לקנות אלא שאינו רואה שיקנה עכשיו רק לאחר הפסח לא מקרי קנין בעי"כ לכן שפיר החזר קונה לו עכשיו שלא מדעתו אפי"ג דלא ניש"ל לזכות בו רק אחר הפסח ואיך שיהי' עכ"פ זה ברור דהיכא דאין דעתו לזכות בחמנו לאחר הפסח מהני מה שמפקירו חפ"י במונה בחיורו ללא ידי חיוב דאורייתא.

(ב) ולענין נידון דין נלע"ז לדון בדבר חדש שאף אס לאחר שהניח חמנו עי"ג אשפה שבהניחו עלה ברו"ח לזכות בו לא זכחה לו חזירו לא מביע"ה אס לא הי' ראונו לזכות גם בהאשפה שהחמץ מונה עלי' נמלא שהאשפה של הפקר מפסקת בין חזירו לבין החמץ שהרי אין האשפה בעלה להחזר מאחר שטומדין לפנותה ודמי לכה דאיתא בב"מ דף ק"ב ע"א ואיפסק בחו"מ סי' ש"ג ס"ג שאם כלי מפסיק לבין הפקר להפקרע של החזר לא הוי כמונה בחזר אלא אפילו אס ראונו שזכחה לו חזירו האשפה עם החמץ שעלי' נמי י"ל דלא קנה לא האשפה ולא החמץ כי נלע"ז דמקום האשפה הו"ל כחזר שאינו משתמרת מאחר שאין בטל החזר מקפיד על שום אדם שיכנס לחזר עי"מ ללכת למקום האשפה וליקח את האשפה המופקרת וברי כל החילוק שבין חזר המשחמרת לחזר שאינו משחמרת הוא משום דמשחמרת מבדל בדילי אינשי מניה ולא יכנס בלא רשות כמבואר בב"מ שם דקאמר כיון דילא לו שם מליאה בעיר מבדל בדילי אינשי מניה והו"ל כחזר המשחמרת ועי' בשיטת"ק שם בשם ה"ר"ה פירוש וי"כ במגן האלף סי' חל"ו דטעמא דחזר המשחמרת הוא משום דבדילי מניה לפיכך לגבי האשפה דיש רשות להכנס לחזר להוליך האשפה ובפרט במקום שטושין את זה שלטון העיר עי"י פועלו ואין בטל החזר יכול לעכב לפיכך הו"ל החזר לגבי האשפה כחזר שאינו משחמרת אפילו אס בטל החזר עומד בלד האשפה וכ"ש אס אין בטל החזר עומד בלדה אלא שציתו פתוח להחזר אפי"ג דגם בבב"א מקרי עומד בלד החזר וכמ"ש בתוס' בב"מ דף י"א ע"ב ד"ה וכי בלד שדכו וכי מי"מ בכגון זה שלא על החזר אנו דנין אלא על מקום האשפה העומד בחזר לי"מ מה שעומד בלד החזר ומשמר החזר דמי"מ אינו משמר מקום האשפה מאחר דלא איכפת לי' כנ"ל לפיכך לא זכחה לו מקום האשפה מידי — ודע דמי"ש במגן האלף שם דלגבי חמץ כל חזר אינו משחמרת וכן קס"ד דבית יצחק בחש"י אור"ח סי' ס"א אות ד' אינו מוכרח כלל כדמסקין בבב"א שם ולהדיא מבואר בחש"י הרשב"א סי' קפ"ח להיפך.

אך זה דוקא לענין חיוב דאורייתא אבל מדרבנן ודאי מחויב הוא להוליך חמנו מרשותו לגמרי ולא מהני מה שמונה עי"ג האשפה ואם אמנם דלפי הטעם שבי' הר"ן להא' דלר"ך בדיקה וביעור דוקא דחיישינן שמא לא יפקירונו בלב שלם הי' נראה דבבב"א שמונה במקום שצודאי יבואו אנשים ויקחו אותו קודם כלות חג הפסח באופן שצודאי אין דעתו עליו להנות ממנו לאחר הפסח ליכא למיחש שלא יפקירונו בלב שלם כמו דלא חיישינן במואלו מרשותו לגמרי ולא דמי להא' דסי' תמ"ח ס"ג והאחרונים שם דבהלך דיר"ה לא מהני משליכו במקום הפקר לעורצים ודחם אינו ודאי שיאכלוהו העורצים ואכתי איכא למימר שמא דעת"ה עליו שאם לא יאכלוהו העורצים וישא"ר לאחר הפסח יחזור ויקחנו משא"כ בגי' שמינוהו באשפה שעשוי לפנות כל יום וצודאי לא ישא"ר לאחר הפסח מפקירו בלב שלם ושם אין עליו חובה ציטור אפילו